

Månkakor – socialt smörjmedel i Kina

Snart stundar månfesten och då är det åter dags att äta månkakor. Nu är det inte bara enkla kakor i enkla förpackningar som erbjuds. Det finns också ett stort utbud av lyxiga kakor i exklusiva förpackningar som man kan smörja viktiga personer med.

TEXT OCH FOTO: BERTIL LUNDAHL

Den 18 september är det dags för Midhösthögtiden eller Månfesten, en av de återkommande högtiderna i Kina. Den infaller den femtonde dagen i den åttonde månaden i den traditionella kalendern, som ju främst är baserad på månens skiftningar. Denna dag ska det vara fullmåne (även om det inte alltid stämmer) och ett av de nöjen man ägnar sig åt då är just att beundra månen. Den anses vara som störst, klarast och rundast vid detta tillfälle.

Själva rundheten är också en symbol för den återförenade familjen, för vid denna högtid, precis som t.ex. vid nyåret samlas gärna familjen och äter gott tillsammans. Bland de obligatoriska inslagen är månkakorna, som naturligtvis helst ska vara runda till formen. Enligt en legend skulle månkakor ha kommit till under Yuandynastin när mongolerna styrde över Kina. De skulle ha gjorts för att baka in ett meddelande om ett anfall på mongolerna, som sedan störtades.

Hur som helst så är månkakor big business i dagens Kina. Och med den nya rikedom för många har också allt dyrare månkakor i allt lyxigare förpackningar sett dagens ljus. Månkakor fungerar nämligen också som gåva till släktingar, vänner och affärsbekanta och då går det förstås inte att snåla alltför mycket.

Varje år inför månfesten innehåller tidningarna reportage om månkakorna och deras alltmer exklusiva fyllningar och förpackningar. Eller så berättar man om cyniska försäljare som försöker kränga fjolårets månkakor som nya.

Traditionella månkakor har en fyllning av lotusnötpasta och en eller flera äggulor innanför den brunbakade degen. Men efterhand har fyllningar med olika sorters nötter, frukter, bönpastor eller kött tillkommit. Även utländska aktörer försöker slå sig in på marknaden med annorlunda smaker: Starbucks med kaffesmakande kakor och Häagen Dazs med glassfyllda. Riktigt exklusiva fyllningar kan innehålla hajfenor eller svalbon, som knappast lär tillföra någon smak att tala om, men väl status.

Själva förpackningen var ursprungligen anspråklös och på 1980-talet översteg som regel inte kostnaden för förpackningen den för kakorna. Men på 90-talet blev den allt mer påkostad och idag kan kostnaden för själva kakorna utgöra 30 procent eller mindre, resten står förpackningen för. En ask med fyra kakor i lyxförpackning kan kosta 300–600 kr. Miljöaktivister har börjat klaga på att man hugger ner träd med exklusivt virke till förpackningarna och på att det blir stora sopberg av alla kastade förpackningar.

För att kunna ta ut ännu högre priser har man förutom kakorna också börjat fylla förpackningarna med olika statusprylar. Det kan handla om klockor, pärlor, teserviser, guldtackor, franska viner eller dyra kinesiska spritsorter. Ifjol rapporterade *Pekings ungdomstidning* om månkakor till skyhöga priser, bl.a. en presentask som förutom kakor innehöll en digitalkamera, en videokamera, en guldpena, en tändare, te och diverse

exklusiva hälsoprodukter, samt ett gåvo-bevis på en lägenhet som var ca 115 m² stor. Pris: ca 300 000 kr.

Dyrare presentförpackningar fungerar ju i praktiken som ett slags socialt smörjmedel. Man ger till affärsbekanta eller till folk som man hoppas kunna få gentjänster av. En kinesisk kollega sade till mig att folk skämtar om att man kan få tillbaka samma ask som man själv gav efter att den gått runt som gåva utan att någon öppnat den. Det påminner om berättelsen ”Maotairesan” som fanns i tidskriften *Satir och humor* för ca 25 år sedan. Den handlade om statusspriten Maotai (Moutai) och vad den kunde uträtta som smörjmedel:

Sektionschef Zhangs fru har under många år bott på annan ort än sin man på grund av sitt arbete (ett vanligt problem i Kina förr). Efter mycken möda har han lyckats ordna så att hon kan flytta hem till honom och få arbete på orten. Det återstår bara några problem att klara upp med personalavdelningen på hennes nya arbetsplats.

Efter diverse om och men lyckas han genom sina kontakter få köpa två flaskor Maotai från en speceriaffärs skyltfönster. (Maotai, det mest kända kinesiska brännvinet, var svårt att få köpa för vanliga kineser – att en affär skyltade med det behövde inte betyda att det var till salu.)

Han tar med sig flaskorna och tar kontakt med personalchef Li. Denne har just fått problem med sin son, som har misskött sitt arbete. När sektionschef Zhang kommer med flaskorna förklarar Li glatt att det ska ordna sig med fruns arbete.

På fabriken där personalchef Lis son arbetar ska man snart fatta beslut om vilka åtgärder som ska vidtas mot Lis son. Li har funderat på att hälsa på fabrikschef Wang, som han är ytligt bekant med, men han är rädd för att det inte ska leda någon vart. När han får flaskorna av Zhang beger han sig dock genast till fabrikschefens hem.

Fabrikschef Wang tar emot flaskorna, men hans svärson lyckas övertala honom om att han skulle ha mer nytta av dem, så han får dem.

Nu bär det sig inte bättre än Wangs svärson i sitt arbete har sektionschef Zhang som överordnad. Eftersom svärsonen gärna skulle vilja bli befördrad tar han flaskorna

Det finns fortfarande billiga månkakor, som bara kostar omkring en krona styck. Bilden på motstående sida: Månkakor i lyxförpackning.

och beger sig glad och förväntansfull till sektionschef Zhangs hem. Zhang blir förbluffad när han upptäcker att det faktiskt är samma flaskor som han själv köpt och skrivit priset på etiketten på. Dagen därpå lyckas Zhang efter diverse besvär genom sina kontakter ordna så att affären återtar de ännu öppnade flaskorna.

Efter en kort tid har sektionschef Zhangs fru lyckats få arbete på samma ort som maken. Det sägs också att personalchef Lis son sluppit bestraffning på grund av ”motsägande vittnesmål”. Fabrikschef Wangs svärson har stigit i graderna efter att massorna godtagit chefens förslag om befordran. I speceriaffärens skyltfönster står två stumma flaskor Maotai och väntar på nästa resa.

För att understryka det typiska i historien har personerna mycket vanliga namn som i Sverige skulle motsvaras av t.ex. Svensson, Andersson och Persson.

Byt ut Maotai mot månkakor, så får kanske historien en viss relevans även idag.

Men det är förstas långt ifrån alla som använder månkakor på det sättet eller som hakar på lyxtrenden. En vanlig stadsbo nöjer sig som regel med att betala 50–60 kr för en ask med fyra kakor. Vill man kan man få ett par månkakor för några kronor också.

De yngre kanske föredrar en ännu billigare variant: att skicka en hälsning i elektronisk form via e-posten med en animerad månkaka.